

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 30 Mayıs, 1929

Sayı: 131

Musahabe:

BİBLİOMANİE

Kitapları ve kütüphanesi olmak, okumak haddizatında pek tabii birşeydir. Hatta medenî bir insan için bunlar mutlak bir ihtiyaçtır. Fakat bazıları da vardır ki onların bütün ihtirasları kitap toplamaktan ibarettir. Bunlar ya hiç okumazlar veyahut pek az okurlar. İşte bu adamlara «bibliomane», ve ruhî bir hastalık olan ihtiraslarına da «bibliomanie» derler. Türlü türlü bibliomane'lere tesadüf edilir: kimi müzehhep ciltli kitaplara meraklıdır, kütüphanesini bunlarla süsler.. Kimi nüshası nadir eserlere düşkündür, bunları toplamakla meşgul olur.. Kimi daha azgındır, hangi kitap olursa olsun alır, bunların evleri kitap mehşeridir. Bir garp muharririnin dediği gibi: «Hakikî mütaleaya heveskâr bir bibliomane'a pek nadir tesadüf edilir.»

Bibliomanie ile iştigal eden mütetebbiler meşhur İskenderiye kütüphanesinin sırf bir «vanité royale: hükümdar nahveti» ile meydana geldiğini söylüyorlar ki, memleketimizdeki «Selâtin Kütüphaneleri» de bu noktâna zârı teyit eden misallerdendir: işte bu kabîl kütüphanelerin en zenginlerinden «Ayasofya Kütüphanesi». Bu kütüphaneyi Birinci Mahmut tesis etmiştir. Muhtelif ilimlere ait dek kıymetli, ve bazan pek nadir

eserlere malik olan bu kütüphane, muayyen bir gayeye göre meydana gelmemiş olduğu için hiçbir ihtiyacı, hatta basit ve nakâfi bir surette bile tatmin edemez. Bu kütüphanenin içinde Yavuzun, Çaldıran muharebesi üzerine İran, dan ve Mısır seferi münasebetile Mısır, dan getirmiş olduğu kitaplardan başka ölen ve katledilen vezirlerden müsadere edilen müellefata, kütüphanenin tesisi hasebile Birinci Mahmut devri ricalinin hediye ettiği eserlere kadar rasgele toplanmış türlü kitaplar vardır. O zaman için birinci derecede lâzım olan bir eser bazan yoktur da ikinci derecede bir kitabın meselâ beş altı, hatta bazan on beş yirmi nüshası vardır. Nuruosmaniye Kütüphanesi de böyledir: Üçüncü Osman, selefi Birinci Mahmudun hazırladığı, tescil ettirdiği kitapların üzerine kâğıt yapıştırarak kendi mührünü bastırmıştır ki mevcut kitaplardan birçoğunun ilk yapırları aydınlığa tutulunca alttaki ilk tescil ve mühür görülür.

Nihayet kitaplarını millete terkettiği için, ismini hayr ile yadetmeğe mecbur olduğumuz kitap meraklısı meşhur bir zatın tuhaf bir hareketini bilvesile öğrenmiştim. Şöyle ki bu zat kitaplarını vakfettikten sonra

kütüphanesine tahsis edilen yere başka kütüphaneler de getirilmişti. Nadir nüshaların kendi kütüphanesinde bulunmasından derin ve ihtiraslı bir zevk duyan bu zat aynı yerdeki diğer kütüphanelerdeki bazı eserleri kendi kütüphanesine nakletmiş ve kendi mührü ile mühürlemiştir. Bu hareketinin kendine maddî bir nef'i yoktu, çünkü kütüphanesi artık milletin malı idi, fakat sırf «bibliomanique» bir ihtirasla bunu yapmış oldu; Allah rahmet etsin.

Şu bahis vesilesile kitap ve mütalea meraklıları arasındaki gayritabiîlere «manie de la lecture: okumak manisi» ne müptelâ olanlara da temas etmek istiyorum:

Bir kısım insanlar vardır ki sırf okumak için okurlar; okumak onların ruhunda sönmez ve gayesiz bir hırsdır. Bu adamlar ne tettebbü için, ne tafahhus için, ne yorgunluk almak, dinlenmek için, ne eğlenmek için - hulâsa tabîî bir ihtiyaç için - okumazlar. Bunlarda okumak hiçbir maksada maşruf olmıyan bir itiyattır. Çok okurlar, herşey o kurlar. Bütün neşriyat-ilmî olsun, felsefî olsun, edebî olsun fennî olsun, bu adamların mütalea sahasına dahildir. Gazete meraklılarını da bu idada sokmalıdır: sabahleyin bütün gazeteleri alıp akşama kadar

KİTAPLAR ARASINDA

Bu son haftalar içinde Aka Gündüz'ün yeni bir romanı kitap şeklinde basıldı : İKİ SÜNGÜ ARASINDA.

Kitabı okurken, geçen sene Aka'nın bir muharrirle yaptığı bir mülâkatta söyledikleri arasındaki şu dilek hatırıma geldi : «Hayatımın en mesut günü, bütün eserlerimi basmağı istiyecek kitapçı ile anlaştığım gün olacaktır.»

Evet, Aka bu mesut güne kavuşmuş olsaydı, Türk kari de üç sene içinde okuduğu BU TOPRAĞIN KIZI, DİKMEN YILDIZI, ODUN KOKUSU, HAYATTAN HİKÂYELER, TANK-TANGO ve bu İKİ SÜNGÜ ARASINDA eserlerinden başka yüzden ziyade küçük hikâye ve ÖZ EVLAT, ÇİLE, TARPI, OCAK, SARI ZEYBEK gibi romanları okumuş bulunacaktı.

İKİ SÜNGÜ ARASINDA geçen Fatihli Emine binti Süleymanın hayatıdır. Bu süngülerin arasından kurtulmak için en şiddetli ukubetlere mahkûm ettirmek isteyen insanın talakati ile karşılaşınca şaşırıyoruz, fakat muharrir bizi öyle sürükliyor ki Emine'ye, yaptıklarından dolayı hak veriyoruz. Ne yapacaktı?...

Hayatta bazı insanlar vardır ki talih, sanki onları mahvet-

meğe yemin etmiş gibi, olanca gazabıyla yüklenir. Bütün felâketleri, hüsrancıları ona bahşeder. Aka romanlarında ve hikâyelerinde bu «düşmüşler» in destegiridir. Bu noktadan biraz romantik olan muharrir, romantizmin coşkun lirismine de maliktir.

Aka ; Namık Kemal, Hâmit, Nazif soyundan lirik bir yazıcıdır. Onlardan ayrılığı, görüşündeki sükûn ve emniyetten ileri geliyor. Realizme çıkan bu sükûn ve emniyet onu romanesk olmak gülünçlüğünden kurtarıyor. Bu son eserinde çizdiği mahkeme salonu ile kadınlar hapisanesi manzaraları en hakikî resimlerdir. Fakat bu hakikî sahneler çıkardığı kadın ve erkek bütün şahıslar namına muharrir kendisi konuşur. Bunda da hakkı var, çünkü kalbi olanların, çok kere dili olmuyor.

«— Kaç yaşındasın?

— Hiç yaşındayım,

— Böyle cevap mı olur?

— Yaşamadım ki yaşımı bileyim.

— Sen galiba mahkemenin ne olduğunu bilmiyorsun?

— Ben mi? Belki yüz defa girip çıktığım yeri bilmez olur muyum a Reis Bey?

— Demek adam akıllı sabıkalı-sın?

— Ona siz öyle dersiniz, ben de alışkanlık derim.

— Öyleyse doğru dürüs cevap ver... Yaşın kaç?..

— Hayatta yaşım hiç. Nufus kâğıdındaki yaşım yirmi üç... Mahkemedede yaşım yedi.

— Münasebetsizliği bırak! Hak-kında hayırlı olmaz...

— Reis Bey ne soracaksanız sorunuz. Ben sizden hakkımda hayırlı, şerli şeyler istemeğe gelmedim.»

Aka'nın bütün eserlerinde buna benzer, iki çeliğin çarpışması gibi alevli konuşmalara sık sık rasgelinir.

Fatihli Emine'yi « kalçaları beli kadar güzel ve göğsü kalçaları kadar yuvarlak », « mahmurdan ziyade keskin bakışlı, güzelden çok sevimli » buluyoruz. Fazla ruh tahlilleriyle sıkıntı vermez. En canlı hareketlerin, bir göz yaşı, bir hıçkırık veya bir tebessümün birkaç sayıfalık tafsilattan ziyade mana ifade edeceğine kâildir. Sokak kızı yahut öteki hikâyeleri geveze bir romancının eline geçmiş olsaydı başlı başına büyük bir roman meydana çıkarırdı.

« Bu toprağın kızları », edebiyatımızın bu son sene mahsullerinden istikbale göğsümüzü geregere terkedeceğimiz bir kitaptır. İnsanlığı iç ve dış diye ikiye bölen muharrir bize eserlerinde bu iç insanlık nümunelerini, onların ıstıraplarını, felâ-

ketlerini sayıp döküyor. Lacivert gözlü, kumral saçlı, ince SALON KIZI'nı; saffetli kalbinde, ayıbı meydanda gezen SOKAK KIZI'nın hicranlarını bize aynı temizlikle anlattı. Onların kirlendikleri sahneler bile temizdir. Kitabı - hiç kimse ayırt edilmeden - herkes okuyabilir. Çünkü hikâyenin acılığı karşısında başka hiç bir duygu kalmıyor. Zaten BU TOPRAĞIN KIZLARI'ndan biri diyor ki :

« Ben kendim için fenayım. Lekeyim. Fakat mayi halinde değil. Onun için başkalarının eteklerine ve fikirlerine damlamam. »

En çok realist olmak istediği zaman dahi şairlikten kurtulamıyan muharrir sık sık lirizme kendini kaptırıyor. Kerem Çeşmesi gibi hayalperest bir şairin hayalindeki bozgunluğu anlatmak için seçtiği çeşme işi onun en keskin şair tarafını gösteren hayal icadıdır. Hikâyelerinde ıstırap çekenleri anlatır, acıdikları - yani kendisinin « iç insanlığı olanlar » dedikleri hakkında - ne kadar merhametli ise, dış insanlar için de o kadar yamandır.

Bu İKİ SÜNGÜ ARASINDA da olduğu gibi lisanı ekseriya acıdır. Neden acı olmasın?.. Anlattıkları tath dile gelecek bir şey değil ki...

Tank - Tango'nun başındaki « İstanbul, İstanbul sen misin? » serlevhalı sahnesi « İstanbul - lun bahtı yanık viranelerinden koparılan tabii bir zakkum » dur.

Muharrir zaten « bu zakkum koklamıya tahammül edenlere ithaf » ediyor.

Bu kadar realist sahneler bizim edebiyatımızda ilkin Nabi

zade Nazım sonra Hüseyin Rahmi Beyde görülmüş, nihayet Aka da bu mükemmel şekli almıştır. Viraneleri anlatan muharrir hemen coşarak kalplerin meydan muharebesine oradan küçük bir fabrikanın kimsesizlerine atıyor. Bunlar Aka'nın gören ve duyan kalbinin kuvvetli sesleridir. Hayatın böyle acılıklarını gören ve gösteren muharrir hiçbir zaman « hayat fenadır » demiyor, bilâkis « hayatta fenalıklar vardır, ayağınızı denk alın » diyor. Akanın eserlerinden çıkan mana bu. En küçük hikâyesi bile hayatın teksif edilmiş bir faciasıdır. İn-

sanın kalbini demir bir pençe içine alan sayfaları var. Ve bu sayfalar okadar güzel bir türkçe ve ustalıklı bir surette yazılmış ki hatırdan bir türlü çıkmıyor.

Seneler geçtiği halde SOKAK KIZI'nın Ankaradaki ilk okunma gecesinde duyduğum acı, kamaşık lezzeti bir türlü unutamıyorum. AKAnın hakkı var :

« Kırmızı biberin lezzeti, bir kâse balın bir lezzetsizliği vardır ; bu hayat onlardan biri, yahut ikisidir. »

MUSTAFA NİHAT

Gece

*Baskına uğramış gibi irgildim,
Dedim ki; odamda gezinen kimdir?
Kararan batıyı görünce bildim:
Bu benim teklifsiz misafirimdir.*

*Kırları sarınca akşam serini
O yalnız kalmasın diye, durmadan,
Kapımda gölgeden eteklerini
Sürüye sürüye girer, vurmada.*

*Dostların sırtı pek, elin karnı tok;
Gel kara yoldaşım, kara yoldaşım,
Gurbette kalanı arar sorar yok,
Sen garip dostunu ara yoldaşım.*

NECMETTİN HALİL